

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

L. dz. 26/F/2024

Zabrze, dn. 6 września 2024 r.

Sz. P. Izabela Leszczyna

Ministra Zdrowia

ul. Miodowa 15

00-952 Warszawa

**STANOWISKO
OGÓLNOPOLSKIEJ FEDERACJI NA RZECZ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU BEZDOMNOŚCI**

**ws. zmian w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy
w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa**

Szanowna Pani Ministro,

Jako ogólnopolska federacja skupiająca ponad 40 organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu bezdomności, pragniemy wyrazić nasze stanowisko wobec zmian w ustawie z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa („Specustawie”), które weszły w życie 1 lipca 2024 roku. Wraz z tym stanowiskiem, przedstawiamy również szereg rekomendacji dotyczących wdrażania tych zmian oraz wsparcia osób uchodźczych w zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami i chorujących przewlekle, a także ich rodzin. Mamy nadzieję, że nasze sugestie będą pomocne podczas dalszych prac nad rozwiązaniami mieszkaniowymi i integracyjnymi dla osób uchodźczych w Polsce, aby jak najskuteczniej przeciwdziałać zagrożeniu bezdomnością w tej grupie.

Od 1 lipca 2024 roku, zgodnie ze zmianami w Specustawie, wygasły świadczenia z art. 13 („Program 40+”), z których korzystały osoby uchodźcze, zarówno w mieszkaniach indywidualnych, jak i w miejscach zbiorowego zakwaterowania zarządzanych przez organizacje pozarządowe lub prywatne firmy. Rodzi to szereg wyzwań związanych z koniecznością zmiany miejsca zamieszkania oraz dostępem do funkcjonujących ośrodków zbiorowego zakwaterowania, szczególnie dla uchodźców z niepełnosprawnościami oraz osób chorujących przewlekle i ich rodzin:

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

*Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora,
a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny
za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.*

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

- anulowanie świadczenia 40+ dla właścicieli prywatnych domów i mieszkań może skutkować brakiem możliwości kontynuowania wsparcia dla osób z Ukrainy przez organizacje pozarządowe oraz inne podmioty, które dotychczas finansowały działanie obiektów zbiorowego zakwaterowania na mocy art. 13;
- wśród osób uchodźczych znajdują się osoby z grup szczególnie wrażliwych – osoby z niepełnosprawnościami, przewlekłymi chorobami, starsze oraz rodziny wielodzietne, które mogą mieć trudności w zmianie miejsca pobytu oraz w dostępie do informacji o możliwych formach wsparcia.

Z powyższych powodów pragniemy zwrócić szczególną uwagę na problem utrudnionego dostępu do informacji o możliwych formach wsparcia dla uchodźców z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, a także osób przewlekle chorych i ich rodzin, co może skutkować trudnościami w zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od MSWiA, szacuje się, że w I kwartale 2024 r. około 50 000 osób korzystało z finansowego wsparcia w ramach art. 13, z czego około 30 000 osób korzystało z przedłużonej formy wsparcia, co wskazuje na ich przynależność do jednej z grup wrażliwych określonych w ustawie. Według stanu na kwiecień 2024 r. w ośrodkach zbiorowych zakontraktowanych przez wojewodów przebywało około 40 000 osób uchodźczych. Były to przede wszystkim osoby o szczególnych potrzebach: rodziny wielodzietne, osoby z niepełnosprawnościami i chorobami przewlekłymi, osoby starsze oraz osoby z grup mniejszościowych, w tym uchodźcy należący do społeczności romskiej.

W związku z powyższym wyrażamy nasze zaniepokojenie ograniczeniem wsparcia w dostępie do świadczeń mieszkaniowych, bez utworzenia alternatywnych form wsparcia dla osób, które nie mogą korzystać z zakwaterowania zbiorowego, bez odpowiednio zaplanowanego procesu, zwłaszcza kampanii informacyjnej skierowanej do uchodźców czy koordynacji działań pomiędzy zaangażowanymi podmiotami. Brak odpowiedniego wsparcia dla osób o szczególnych potrzebach może prowadzić do wzrostu poczucia zagrożenia i przedwczesnych decyzji o powrocie do Ukrainy, które w rzeczywistości nie są dobrowolne, ale wynikają z trudności w dostępie do systemu wsparcia w Polsce. Nagłe ograniczenie wsparcia oraz nieskoordynowane zamykanie lub przenoszenie obiektów prowadzonych przez organizacje pozarządowe, które straciły środki na kontynuację działań, mogą prowadzić do zwiększenia ryzyka bezdomności.

Podkreślamy, że przebywanie w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania lub przymusowa zmiana lokalizacji nie jest rozwiązaniem odpowiednim, szczególnie dla osób uchodźczych z niepełnosprawnościami i chorych przewlekle. Istnieje poważne ryzyko, że ze względu na stan zdrowia (zarówno fizycznego, jak i psychicznego), trudności w przemieszczaniu się, niemożność otrzymania

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora, a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

adekwatnej informacji czy inne bariery komunikacyjne, część osób uchodźczych znajdzie się poza ramami dostępnej pomocy. Warto również zaznaczyć, że korzystanie przez osoby uchodźcze z ośrodków zbiorowego zakwaterowania może utrudniać ich integrację i usamodzielnienie. Zamiast wspierać rozproszone, niewielkie usługi osadzone w lokalnych społecznościach, obecne rozwiązania mogą prowadzić do instytucjonalizacji uchodźców w dużych ośrodkach, co może w efekcie zwiększyć skalę bezdomności.

Wprowadzone zmiany wydają się sprzeczne z ogólnym kierunkiem deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce, wyrażonym w Strategii Rozwoju Usług Społecznych. Ponadto badania UNHCR z września 2022 r. pokazują, że potrzeba bezpiecznego i godnego zakwaterowania została uznana przez uchodźców za najbardziej palącą. Dla części z nich sam fakt zmiany prawnej, bez jasnego komunikatu ze strony władz, był impulsem do powrotu do Ukrainy, kraju nadal dotkniętego konfliktem zbrojnym, często bez planu na przyszłość lub oszczędności, z obawy przed bezdomnością w Polsce.

Wygaszanie świadczeń bez odpowiednio wdrożonego procesu przygotowawczego, obejmującego analizę grupy docelowej, analizę skali zmian oraz szeroko zakrojoną kampanię informacyjną na temat alternatywnych ścieżek wsparcia mieszkaniowego, może zmusić wiele osób uchodźczych do powrotu do Ukrainy, a osoby, które nie mogą wrócić, szczególnie osoby starsze, w traumie, czy bezrobotne, będą szczególnie narażone na kryzys bezdomności. Zgodnie z wynikami *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych – Edycja 2024* obecnie w Polsce 6% osób będących w kryzysie bezdomności (1749 osób) zadeklarowało obywatelstwo ukraińskie. Należy jednak pamiętać, że wskazane wartości nie odzwierciedlają w pełni skali problemu, ze względu na przyjętą metodologię, przygotowanie i sposób przeprowadzenia badania, np. ze wskazanej liczby 1749 osób w kryzysie bezdomności, ponad 1500 osób wykazano w samym województwie pomorskim. Wyniki badania nie pokazują w pełni problemów bezdomności w kontekście migracji i uchodźstwa¹. Warto również nadmienić, że dane MSWiA dotyczące liczby osób korzystających, z programu 40+ (ok. 50 000 osób na koniec marca 2024 r.) mogą być niedoszacowane z uwagi na system monitorowania liczby beneficjentów i brak możliwości wglądu do bieżących danych. Oznacza to, że wyżej opisane ryzyka mogą dotyczyć większej grupy osób, w związku z czym potrzeba ich poważnej analizy i zaplanowania rozwiązań na poziomie systemowym jest tym bardziej paląca.

Podkreślamy, że sytuacja mieszkaniowa osób przebywających w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania, czyli około 40 000 osób uchodźczych, de facto wypełnia znamiona bezdomności – zarówno w rozumieniu Europejskiej Typologii Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego FEANTSA (kategoria ETHOS 5), jak i w rozumieniu art. 6 pkt 8 polskiej ustawy o pomocy społecznej (są to bowiem

---

¹ Rekomendacje Ogólnopolskiej Federacji na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności do "Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych" https://drive.google.com/file/d/1IAkLsZkIYEXUtVIH_Aoa0-q_-YH5o1I/view

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora, a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

osoby zarówno niezamieszkujące w lokalu mieszkalnym, jak i niezameldowane nigdzie na pobyt stały). Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich oraz ekspertów Komisji ds. Przeciwdziałania Bezdomności, w obliczu kryzysu mieszkaniowego osoby uchodźcze, które nie mają w Polsce praw mieszkaniowych, spełniają definicję przebywania w kryzysie bezdomności w rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

Aby wesprzeć proces wdrożenia zmian z Specustawy, zabezpieczyć sytuację bytową osób, które uciekły do Polski z Ukrainy oraz zmniejszyć ryzyka, na które zwracamy uwagę wyżej, rekomendujemy pilne wdrożenie następujących działań:

- wyznaczenie zasad i ścieżek postępowania w przypadku organizacji zakwaterowania dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, szczególnie w przypadkach niepełnosprawności intelektualnej i psychicznej;
- koordynację działań i standardów możliwych form wsparcia pomiędzy wszystkimi zaangażowanymi aktorami (MSWiA, MRPiPS, MZ) oraz bieżącą analizę dostępności wdrażanych rozwiązań na poziomie wojewódzkim;
- przeprowadzenie skoordynowanej kampanii informacyjnej, skierowanej do osób korzystających dotychczas z zakwaterowania dzięki programowi świadczeń 40+ z informacją na temat możliwych kontynuacji wsparcia w OZZ, włączając rozwiązania dla osób z niepełnosprawnościami;
- zmapowanie potrzeb osób przebywających w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania z uwzględnieniem grupy osób z niepełnosprawnościami (również intelektualnej i psychicznej) oraz systemowe zbieranie danych i aktualizowanie bazy danych zawierającej informacje takie jak: liczba miejsc w miejscach zbiorowego zakwaterowania i ich lokalizacje, przystosowanie miejsc do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów (z podziałem na typy i standardy opieki);
- regularne publikacje analiz ww. danych, umożliwienie dostępu do danych dla organizacji pozarządowych oraz wprowadzenie działań wspierających sektor pozarządowy w celu kontynuowania udzielania wsparcia osobom z niepełnosprawnościami zagrożonym bezdomnością.

Biorąc pod uwagę informacje z badania przeprowadzonego przez Ogólnopolską Federację na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności dotyczącego ryzyka bezdomności wśród uchodźców w Polsce oraz potrzeb organizacji wspierających uchodźców i osoby w kryzysie bezdomności², warto podkreślić, że zagrożenie bezdomnością nie dotyczy wyłącznie uchodźców przybyłych z Ukrainy po 24 lutego 2022

---

² Uchodźcy - mieszkania - bezdomność. Informacja z badania ad hoc dotyczącego ryzyka bezdomności wśród uchodźców w Polsce oraz potrzeb organizacji wspierających uchodźców i osoby w kryzysie bezdomności [N=47], J. Wilczek, Ogólnopolska Federacja na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności, Zabrze 2023

<https://drive.google.com/file/d/121qqLyshN7rIJZXFpp14KgVScKkyQTb2/view>

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora, a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.

**Ogólnopolska Federacja
na rzecz Rozwiązywania
Problemu Bezdomności**

**Ogólnopolska Federacja na rzecz
Rozwiązywania Problemu Bezdomności**
ul. Wolności 241, 41-800 Zabrze

tel.: 600 350 002, 32 630 11 20

e-mail: biuro@bezdomnosc.pl

KRS: 0000613899

www.bezdomnosc.pl

facebook.com/ofrpb

roku. W badaniu zidentyfikowano przypadki bezdomności wśród migrantów z krajów byłego ZSRR (w szczególności Ukrainy, Rosji i Białorusi) przybyłych do Polski bez związku z wojną. W przypadku innych zaproponowanych grup (m.in. uchodźcy z innych krajów niż Ukraina, uchodźcy narodowości romskiej) odsetek ten jest znacznie niższy, aczkolwiek w każdej z grup zaobserwowano przypadki bezdomności. Istnieje obawa przed gwałtownym narastaniem zjawiska bezdomności wśród uchodźców z Ukrainy. Wskazane szczególne grupy uchodźców, co do których prawdopodobieństwo wystąpienia bezdomności może być wyższe, to m.in. osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby uzależnione od alkoholu. Brak odpowiedniej reakcji i wdrożenia systemowych rozwiązań w zakresie prewencji bezdomności uchodźców może skutkować pojawieniem się znacznie poważniejszego i prawdopodobnie bardziej obciążającego finanse publiczne problemu, na którego rozwiązanie polskie organizacje pozarządowe oraz samorządy lokalne mogą nie być przygotowane.

Ze względu na złożoność problemu bezdomności oraz rozpiętość trudności i wykluczeń napotykaną przez osoby uchodźcze **zwracamy się z prośbą o spotkanie Pani Ministry z przedstawicielami Ogólnopolskiej Federacji na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności w celu omówienia sytuacji ww. osób uchodźczych, dla których obecnie dostępne rozwiązania mieszkaniowe nie będą wystarczające.**

Z wyrazami szacunku,

Jakub Wilczek

Prezes Federacji

Otrzymują:

1. Adresat
2. a/a

**KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Rządowy Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030
PROO

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich PROO na lata 2018-2030.

*Informacje zawarte w niniejszym stanowisku odzwierciedlają jedynie opinię ich autora,
a Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego nie jest odpowiedzialny
za sposób wykorzystania zawartych w nim informacji.*